

01

Norsk innsats mot vold i Bulgaria

Norske EØS-midler brukes til innsats for menneskerettigheter i et av EUs fattigste medlemsland.

Hva er menneskerettigheter?

Leder for Menneskerettighetsakademiet, [Lillian Hjorth](#), skriver om problemstillinger knyttet til menneskerettighetene. Send gjerne spørsmål til: lillian@mr-akademiet.no

I 2011 vedtok Europarådet «Konvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner», den såkalte Istanbul-konvensjonen. 22 av Europarådets medlemsland har så langt forpliktet seg til å følge konvensjonen. Norge har signert, men enda ikke ratifisert avtalen.

SELV OM BULGARIA heller ikke har forpliktet seg juridisk til konvensjonen, er imidlertid situasjonen for vold i nære relasjoner og kjønnsrelatert vold for første gang kartlagt i landet. En landsomfattende intervjuundersøkelse er gjennomført, i tillegg til egne studier blant den store rom-minoriteten. Politifolk og sosialarbeidere, samt ansatte på krisesentre for barn og voksne er intervjuet om hva de mener om forholdene. Også mange ofres erfaringer og meninger er nedtegnet.

Resultatet er ikke uventet nedslående. Studien bekrefter at det er liten grad av bevissthet om problemene. Selv om en tredjedel av alle kvinnene, og en fjerdedel av mennene, svarer bekreftende på direkte spørsmål om de har blitt utsatt for fysiske, seksuelle eller psykiske voldshendelser fra partner, eks-partner eller andre i familien i løpet av livet, er andelen som er klar over at de har vært ofre for kjønnsrelatert vold

og vold i nære relasjoner, mye lavere.

Selv om mannlige ofre er flere enn forventet, er kvinner likevel mye mer sårbare fordi de oftere lider under flere former for vold, samt gjentatte og systematiske handlinger. Romkvinner er aller mest utsatt. Nær halvparten av dem rammes av vold. Som en krisesenteransatt uttalte det: – For dem (roma, red. merk.) eksisterer ikke «vold i hjemmet». For dem er det helt normalt. Det er en del av kulturen.

Årsakene til voldsbruken er mange og sammensatte og berører både barn, voksne og eldre. Seksuelle minoriteter er en særlig utsatt gruppe. Arbeidsledighet, fattigdom, rusmisbruk og andre sosioøkonomiske faktorer forklarer mye, men også tradisjonelle kjønnsrollemønstre, tvangsekteskap og kulturbestemte adferdsmønstre er viktige faktorer.

«Kartlegging av kjønnsrelatert vold og vold i nære relasjoner bekrefter at volden berører mange»

MÅLET MED STUDIEN har vært å gi bulgarske myndigheter kunnskap om situasjonen på bakken slik at de kan utvikle bedre virkemidler for å redusere volden og hjelpe ofrene.

Det er norske midler som har finansiert kartleggingen i Bulgaria. Helt siden 1994, da Norge ble en del av det europeiske økonomiske samarbeidet, har norske myndigheter overført prosjektstøtte til fattige EU-land. EØS-avtalen er hovedfundamentet i Norges samarbeid med EU og sikrer fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital. Norske bedrifter får adgang til et marked med over 500 millioner mennesker. Men avtalen inkluderer også et solidarisk prosjekt; en felles målsetting om å redusere sosiale og økonomiske ulikheter i Europa. EØS-midlene er Norges bidrag til dette. Da Bulgaria ble EU-medlem i 2007, ble

01 Målet med studien har vært å gi bulgarske myndigheter kunnskap slik at de kan hjelpe.

også dette landet omfattet av ordningen. I dag er det bare Polen, Romania og Ungarn som mottar mer støtte enn Bulgaria. I tillegg til innsats mot vold og å bedre situasjonen for rom-folket, støttes reformer innen justissektoren, som bekjempelse av organisert kriminalitet og menneskehandel.

For norske myndigheter er det et mål at EØS-midlene skal styrke samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Selv om det er organisasjoner i landene som mottar midler som har hovedansvaret for prosjektene, oppfordres de til å finne norske partnere. I dag er derfor en rekke norske organisasjoner, bedrifter, forskningsinstitusjoner, offentlige etater og andre, engasjert i ulike aktiviteter rundt omkring i Europa. ►

01

- Prosjektene dreier seg om alt fra innovasjon og forskning, sosial inkludering og fattigdomsbekjempelse, miljø, klima og kultur til utvikling av sivilsamfunnet og godt styresett.

Når det gjelder den bulgarske kartleggingen, er det den frivillige organisasjonen Partners Bulgaria Foundation som har drevet prosjektet, i samarbeid med Center for the Study of Democracy, et uavhengig forskningsinstitutt. Menneskerettighetsakademiet har vært norsk partner, mens en forsker fra Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress (NKSVTS) også har bidratt med norske erfaringer.

HVA HAR SÅ ET ØST-EUROPEISK, mindre velstående EU-land som Bulgaria å lære av Norge når det gjelder å bekjempe kjønnsrelatert vold og vold i nære relasjoner? Sannsynligvis en hel del. I dag er det snart førti år siden kvinnebevegelse, forskere og frivillige organisasjoner satte vold i hjemmet på dagsorden i Norge. Fra å omtales som en typisk «kvinnesak» anerkjennes i

«Fra å omtales som en typisk «kvinnesak» anerkjennes i dag slik vold som et samfunnsproblem som blir tatt på det største alvor»

dag slik vold som et samfunnsproblem som blir tatt på det største alvor og som berører både helsevesen, kriminalpolitikk og utdannessystemer. Den første nasjonale handlingsplanen kom i 2000 og har vært etterfulgt av flere. Selv om situasjonen i Norge langt fra er perfekt finnes mer kunnskap og en større bevissthet enn tidligere. Tiltak for å hjelpe ofrene er også blitt bedre. Krisesenterbevegelsen har samlet mye erfaring. I 2010 ble det lovpålagt for kommunene å beskytte

01 Rom-kvinner er aller mest utsatt, nær halvparten av dem rammes av vold.

voldsofre, og i dag finnes nær 50 krisesentre rundt om i landet.

Kartleggingen av kjønnsrelatert vold og vold i nære relasjoner i Bulgaria bekrefter at volden berører mange og at den påvirker samfunnet svært negativt. Det er nå opp til bulgarske myndigheter å sette problemet høyere opp på dagsorden og utvikle effektive virkemidler. Det handler om likestilling og menneskerettigheter. Sentralt i arbeidet blir å fordele nye EØS-midler til aktører som skal gjøre jobben på bakken – forhåpentligvis i samarbeid med norske partnere. Kursing og holdningsskapende kampanjer må gjennomføres, krisesentrene styrkes og koordineringen mellom offentlige etater forbedres. For fakta om situasjonen er nå på plass. Nye midler fra Norge vil ta arbeidet enda noen skritt videre.